

УДК 657:330.522

Клименко С.О.
кандидат економічних наук,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

Задорожній О.О.
магістр
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

RESEARCH FEATURES FOR CONDITION OF INFORMATION-ANALYTICAL MAINTENANCE FOR ENTERPRISE INVENTORY

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто особливості дослідження стану інформаційно-аналітичного забезпечення виробничих запасів підприємства, а також процеси їх документування та зображення в бухгалтерському обліку. Прискорення обробки і збереження інформації відкриває нові можливості для підприємств. Практично перевірено розробку моделі електронного обігу документів у процесі обліку виробничих запасів, яку створили О. Степаненко та Т. Довгої. Її вдосконалення дасть змогу вирішити низку проблем підприємства.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, документування, електронний обіг, аналітичне забезпечення.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены особенности исследования состояния информационно-аналитического обеспечения производственных запасов предприятия. Рассмотрены процессы их документирования и отражения в бухгалтерском учёте. Ускорение обработки и сохранения информации открывает предприятиям новые возможности. Практически проверено разработку О. Степаненко и Т. Довгой, модели электронного обращения документов при учёте производственных запасов. Её совершенствование позволит решить ряд проблем предприятия.

Ключевые слова: производственные запасы, учёт, документирование, электронный оборот, аналитическое обеспечение.

ANNOTATION

In article we research the peculiarities of information-analytical maintenance for enterprise inventory. The processes for documentation and reflection in accounting are studied/ Accelerating the processing and preservation of information opens new opportunities for enterprises. Practically checked the development of O. Stepanenko and T. Dovga, model e-circulation of documents for accounting inventory. Its improvement will allow to solve a number of enterprise problems.

Keywords: production inventory, records, documentation, electronic circulation, analytical support.

Постановка проблеми. Основними шляхами надходження виробничих запасів на підприємство є

- придбання їх у постачальника;
- придбання підзвітними особами за допомогою коштів, виділених на господарські потреби;
- виготовлення власними силами;
- оприбуткування відходів виробництва та залишків, виявлених під час інвентаризації;
- оприбуткування запасів, отриманих від ліквідації основних засобів і малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Наявність виробничих запасів обов'язково враховується під час визначення результатів господарської діяльності підприємства та висвітленні інформації про його фінансовий стан. Тому необхідна повна та вірогідна інформація про наявність, надходження та вибуття виробничих запасів, яку може надати раціонально організована система документообігу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових розробок і публікацій показав, що проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення обліку виробничих запасів, особливо документування операцій з їх наявності та руху, висвітлені у працях таких науковців, як Ф. Бутинець, М. Деркач, В. Косарев, А. Лузін, А. Маргуліс, А. Марченко, Т. Мордвінцева, В. Озеран, М. Пушкар, О. Рибалко, В. Сопко, О. Степаненко. Але в сучасних умовах господарювання документальне оформлення наявності та руху виробничих запасів набуває особливої актуальності в зв'язку з потребою швидкої та правдивої інформації.

Метою статті є дослідження наявних підходів до місця, ролі та значення документування виробничих запасів зокрема, визначення етапів руху обліково-аналітичної інформації про виробничі запаси.

Виклад основного матеріалу дослідження. Документальне оформлення оприбуткованих запасів підприємства залежить від джерел їх надходження. Основними шляхами надходження виробничих запасів на підприємство є:

- придбання їх у постачальника;
- придбання підзвітними особами за допомогою коштів, виділених на господарські потреби;
- виготовлення власними силами;
- оприбуткування відходів виробництва та залишків, виявлених під час інвентаризації;
- оприбуткування запасів, отриманих від ліквідації основних засобів і малоцінних та швидкозношуваних предметів.

О. Степаненко та Т. Довга вважають, що суцільна та безперервна реєстрація у документах даних про всі господарські операції, що здій-

снюються, є важливим засобом контролю за об'єктами господарської діяльності та, зокрема, раціональним (ефективним) використанням запасів підприємства [1]. Основні документи, які використовуються в обліку виробничих запасів відповідно до класифікаційних ознак, наведені у табл. 1.

Переважна більшість виробничих запасів надходить на підприємство від постачальників на підставі укладених договорів та угод, в яких зазначається найменування матеріальних ресурсів, обсяги й строки постачання, ціни, способи доставки тощо. У практиці бухгалтерського обліку первинне зображення наявності і руху виробничих запасів традиційно представлене як початковий етап облікового процесу, який включає документування операцій, їх представлення, обробку і рух. Приймання та оприбуткування запасів може оформлюватися такими документами, як акт про приймання матеріалів, накладна, свідоцтва якості, які підтверджують кількість та якість вантажу. Акт про приймання матеріалів встановленої форми складають, якщо є розбіжності в кількості та якості запасів, що надійшли на підприємство, із даними супровідних документів, якими вони оформлені. Після приймання цінностей акти з доданими документами передають: один – до бухгалтерії підприємства для обліку переміщення матеріальних цінностей, а другий – до відділу постачання або юридичного відділу для направлення листа-претензії постачальнику. Додаткові відомості, які надані будуть необхідні для юридичного врегулювання спірних питань, записують у рядку «Інші дані». Ці документи є підставою для подальшого зображення факту надходжень виробничих запасів у відповідних картках складського обліку, коли між даними постачальника та фактично отриманими запасами виявлено розбіжності у кількості або якості матеріалів, а також для матеріалів, що надійшли без платіжних документів, комісією у двох примірниках складається акт про приймання матеріалів, який є підставою для оприбуткування бухгалтерією фактично прийнятих матеріалів.

Ф. Бугинець вважає, що «...документальне оформлення надходження матеріальних, силових і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю й оперативного управління виробничими запасами...» [2].

Погоджуємося з думкою О. Степаненко та Т. Довгою, що запропоноване визначення є абсолютно об'єктивним, оскільки правильно оформлений документ відповідає таким самим характеристикам бухгалтерського запису та забезпечує якість, повноту, вірогідність, швидкість отримання облікової інформації для користувачів [1]. Ресурсне забезпечення промислового підприємства (у тому числі виробничими запасами) являє собою сукупність потенційних можливостей розвитку підприємства, у процесі використання яких відбувається забезпечення реалізації та впровадження стратегічних заходів з розвитку організації. Дефіцит того чи іншого виду виробничих запасів або їх відсутність впливають на вибір напряму, за яким має розвиватися підприємство. Тому наявна ресурсна база забезпечення підприємства має профільну роль у розробці та формуванні стратегії розвитку, що також має відношення до оцінки та стану ресурсів забезпечення, до яких відносяться виробничі запаси, при розгляді та виборі стратегічних альтернатив розвитку.

Надходження виробничих запасів з власних цехів оприбутковується на основі накладної, що підписується матеріально відповідальною особою цеху, яка здала цінності, у двох примірниках, один з яких є підставою для списання запасів, інший – для їх оприбуткування на складі. Крім продукції власного виробництва, так само оформлюється зайво одержані й невикористані матеріали, а також матеріали, одержані від ліквідації основних засобів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, браку у виробництві та відходи.

На досліджуваному підприємстві всі виробничі запаси зберігаються на складах. Усі запаси, які придбані у постачальника або ви-

Таблиця 1

Класифікація документів, які використовуються в обліку виробничих запасів на підприємстві

Найменування документа	Класифікаційна ознака			
	За призначенням	За порядком складання	За способом зображення операцій	За місцем складання
Товарно-транспортна накладна	виправдний (виконавчий)	первинний	разовий	зовнішній
Матеріальний звіт	виправдний (виконавчий)	первинний	разовий	зовнішній
Акт приймання	виправдний (виконавчий)	первинний	накопичувальний	внутрішній
Лімітно-забірна карта	комбінований	первинний	накопичувальний	внутрішній
Акт-вимога на заміну	комбінований	первинний	разовий	зовнішній
Накладна на відпуск	комбінований	первинний	разовий	внутрішній

готовлені власними силами, оприбутковуються на основному складі, і через експедитора передаються під відповідальність завідувачу складом. Основними шляхами витрачання виробничих запасів підприємства є їх використання у процесі виробництва з метою виготовлення продукції, а також для загально-виробничих, адміністративних цілей і таких, що пов'язані зі збутом, списання для виправлення браку або у зв'язку з псуванням, розкраданням, реалізацією на сторону. Первинні документи, призначені для оформлення операцій із внутрішнього переміщення та відпуску запасів, є підставою для ведення бухгалтерського і складського обліку.

Виробничі запаси зі складів підприємства відпускаються в цехи для виготовлення продукції, тобто здійснюється внутрішнє переміщення запасів, яке оформлюється накладною, що підписує матеріально-відповідальна особа складу, яка здає цінності. Один примірник залишається на складі і служить основою для списання, а інший – передається в цех і є основним документом для оприбуткування цінностей. Оцінку вибуття сировини, матеріалів, напівфабрикатів, тари й тарних матеріалів, запасних частин, інших виробничих запасів на досліджуваному підприємстві здійснюють за методом ФІФО, палива – за методом середньозваженої вартості.

Розроблена О. Степаненко та Т. Довгою модель формування та руху облікової інформації про виробничі запаси при використанні електронних документів опрацьована на досліджуваному у процесі підготовки магістерської роботи підприємстві [1]. Вона показала, що достатня кваліфікація працівників підприємства дозволяє вдосконалювати обліковий процес у частині правдивого зображення в обліку надходження, оприбуткування, руху виробничих запасів.

Модель облікової інформації про виробничі запаси (етапи формування та руху електронного документа): 1) розглядає формування змісту документу, заповнення реквізитів (створення); 2) зображення в документах інформації про наявність і рух виробничих запасів (аналітичний облік) та її накопичення; 3) зображення даних з придбання та вибуття виробничих запасів на рахунках бухгалтерського обліку (синтетичний облік), що показує обробку інформації.

Далі додатково визначимо етапи формування та руху електронного документа:

- узагальнення інформації аналітичного та синтетичного обліку в складському (проміжному) реєстрі – зведення даних;
- відправлення узагальненої інформації (складський реєстр) з відповідними первинними документами в бухгалтерію підприємства – передача даних;
- надходження електронного документу, підтвердження факту одержання (етап одержання інформації);
- перевірка документу за формою, сутність, відповідність аналітичного обліку синтетич-

ному, правильність кореспонденцій рахунків (етап перевірки);

- перенесення інформації про виробничі запаси до реєстрів обліку, її узагальнення (використання інформації);
- зберігання документу на електронних носіях, виготовлення паперових оригіналів (за потреби), передача до архіву (етап зберігання);
- завершує після закінчення терміна зберігання видалення з електронної бази (знищення інформації).

Використання розробленої моделі та проведених практичних досліджень дозволило використати пропозицію авторів моделі: в системі складу об'єднати між собою аналітичний та синтетичний облік (з чітким відображенням операцій в системі рахунків) шляхом розробки таких первинних документів, які давали б змогу зробити це об'єднання. Побудова первинного обліку за наведеним алгоритмом дозволяє забезпечити такий рівень координації всіх елементів системи управління, при якому кожен учасник зможе своєчасно отримати вірогідну інформацію про стан і рух усіх виробничих запасів на підприємстві.

Висновки. Практичне використання запропонованих напрямків удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення обліку запасів дозволить значно зменшити кількість документів, встановить ефективний режим руху інформації між складом та бухгалтерією, збереже надійність контролю за виконанням документів і прийняттям обґрунтованих рішень у системі управління виробничими запасами; чітко окреслить належний рівень роботи як окремих працівників (матеріально-відповідальних осіб, бухгалтерів), так і підприємства в цілому. Важливим елементом є зниження витрат на розмноження, передачу та зберігання значної кількості копій паперових документів. Але, зважаючи на систему державного контролю, необхідно доопрацювати надійність зберігання документів, які підтверджують відсутність помилок підприємства під час сплати податків.

Використання та вдосконалення розробки О. Степаненко та Т. Довгою моделі електронного обліку документів у процесі обліку виробничих запасів дасть можливість забезпечити процеси створення та розповсюдження великих обсягів документів у комп'ютерних програмах, а також контроль за їх рухом в цілому по підприємству.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Степаненко О. Бухгалтерський документ як джерело інформаційного забезпечення обліку виробничих запасів / О. І. Степаненко, Т. Довга // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Економічні науки. – 2014. – Вип. 4. – С. 68–71.
2. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для студ. Спец. «Облік і аудит»] / за заг. ред. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2009. – 912 с.

3. Баранівська Л. Особливості оцінки матеріальних запасів на підприємствах / Л. Баранівська // Економіст. – 2012. – № 4. – С. 44–46.
4. Данілочкіна О. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України / О. Данілочкіна, В. Голод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2012_18_1/Danilochkina-Golod.pdf.
5. Швець В. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / В. Швець. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 535 с.